



TÜRKİYE’NİN SAVUNMA SANAYİİ VE CAYDIRICILIK KAPASİTESİ: BÖLGESEL GÜÇ DENGESİNDE YENİ PARAMETRELER

Neden Savunmada Otonomi Türkiye İçin Hayati Bir Konudur? Türkiye, bugün dünya standartlarında bir savunma ekosistemine sahip olma yolunda emin adımlarla ilerlemekte olan bir ülkedir.

E. Tuğgeneral Dr.Hüseyin FAZLA

Bu ilerlemeyi başlatan temel tetikleyici güç, ağırlıklı olarak, ABD Başkanı Johnson’ın Ankara’ya “Amerikan silahlarını Kıbrıs’ta kullanamazsınız!” ulti-matomunu ilettiği meşhur mektuptur. Buna rağmen Kıbrıs Barış Harekâtı’nı icra edebilen Türkiye, çok kısıtlı harp silah, araç ve gereçlerine sahip olduğu dönemde bile bölgesel güç dengesinde oyun değiştirici bir role soyunabileceğini dünya kamuoyuna kanıtlamıştır.

1970’li yıllar Türk savunma sanayisinin gelişimi ve bu bağlamda inşa etmeye başladığı caydırıcılık kapasitesinin başlangıç dönemi olarak kabul edilir. 1973 yılında “kendi uçağını, tankını, gemini kendin yap” kampanyası ile savunma sanayisinde hedefini netleştiren Türkiye; 1975-1978 Amerikan ambargosuyla birlikte savunma ve güvenlik ihtiyaçlarında dış

bağımlılığın dayanılmaz ağırlığını iyice hissetmekten kurtulamamıştır. Bu ağırlığın altında ezilen dönemin Türk siyasî ve askerî eliti, güçlü bir savunma endüstrisine sahip olmayı jeopolitik bir zorunluluk ve stratejik bir ihtiyaç olarak gördüklerini daha yüksek sesle ifade etmeye başlamışlardır. Bu çerçevede Ankara; savunmada otonomi yolunda Türk sanayisini dönüştürmeyi gerekli görmüş, bağımsız savunma sanayisine sahip olma ve tam manasıyla harekât bağımsızlığına giden yolda ilerleyebilmek için yeni bir yol haritası belirlemiş, savunma yeteneklerini geliştirme ve üretim sürecinde devletin öncülüğünde bir savunma plan-

lama modelini hayata geçirmek suretiyle büyük bir dönüşüme imza atmıştır. Böylece bu yüksek strateji ile Türk savunma sanayisi altyapısını tesis etmek için gerekli kurumsal ve endüstriyel yapılanma adım-

Bu ağırlığın altında ezilen dönemin Türk siyasî ve askerî eliti, güçlü bir savunma endüstrisine sahip olmayı jeopolitik bir zorunluluk ve stratejik bir ihtiyaç olarak gördüklerini daha yüksek sesle ifade etmeye başlamışlardır.

1 Hüseyin Fazla, Emekli Hava Pilot Tuğgeneral.



ları o yıllardan günümüze teker teker atılarak, günümüzde büyük oranda inşa edebildiğimiz savunmada otonomi seviyesine başarıyla erişilmiştir.

Türk Savunma Sanayisinin Dünya Sıralamasındaki Yeri

Bu başarı dünya sıralamalarına da yansımıştır. Savunma alanında ülkelerin savunma güç seviyeleri, büyük ölçüde tarihsel-karşılaştırmalı bir yaklaşıma dayanan, ülkeleri savunma sanayisi kapasitelerine ve küresel silah üretim yeteneklerine göre yıllara sâri olarak sıralayan bir çerçevede ele alınmaktadır. Bu bağlamda, Birinci grupta; Uluslararası savunma camiasındaki genel kabullere göre, geniş tabanlı kritik yenilikçi teknolojilere sahip ABD, Çin, Rusya, İngiltere, Fransa ve Almanya gibi gelişmiş ülkeler yer almaktadır. İkinci grupta; Kendi kendilerine yeterli bir savunma üretimi gerçekleştirebilen, bazı kritik yeteneklerde oyun değiştirici teknolojilere sahip olan Türkiye, Japonya, Avustralya, İtalya, İsrail, Kanada, İspanya, Güney Kore, İsveç ve Brezilya ölçeğindeki ülkeler bulunmaktadır. Üçüncü grupta; İran, Suudi Arabistan,

Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır, Meksika, Arjantin, Güney Afrika, Pakistan, Nijerya gibi ülkeler yer almakta olup, bu ülkeler lisans altında veya kopya üretim tekniklerini kullanan ülkeler olarak zikredilmektedir. Bu sıralamayı referans alırsak, gerçekten de bir ülkenin savunma sanayisi ve ordusunun gücü, uluslararası toplum açısından bir devletin statüsünü de teyit eden ana faktördür. Başta F-16 savaş uçaklarının lisans altında üretimi olmak üzere, yurt içinde ihtiyaç duyduğu kritik askeri yeteneklerini geliştirebilen, üreten ve bu bağlamda Ar-Ge kapasitesini genişleten, kendi kendine yeten gelişmiş bir savunma sanayisi tabanını oluşturan Türkiye'yi, özellikle üçüncü grupta yer alan birçok devlet günümüzde kendisine rol model olarak almaktadır.

Savunma Sanayisi Türkiye'ye Bölgesel Güç Dengesinde Yeni Parametreler Sunuyor

Gerçekten de rol model olmaya hak eden bir Türk savunma sanayisinin varlığı söz konusudur. ANKA, AKSUNGUR, BAYRAKTAR TB2 ve TB3, KIZILELMA benzeri kendi



insansız platformlarını, silah ve mühimmatını, Hürkuş ve Hürjet gibi askerî eğitim uçaklarını, beşinci nesil savaş uçağı KAAN'ı, ana muharebe tankı Altay'ı, T-625 GÖKBEY ve T-129 ATAK gibi Türk ordusunun ihtiyaç duyduğu her türlü helikopteri, milli gemileri, milli denizaltıları, ÇELİK KUBBE mimarisi etrafında tek bir çatı altında gelişmiş hava savunma sistemlerini vb. üretebilen Türk savunma sanayisinin eriştiği seviye, Osmanlı'nın son günlerinden günümüz Türk insanının bu uğurda sarf ettiği ortak çabanın iftihar duyulacak bir sonucudur.

Bundan böyle silah tedarikinde milli ve yerli bir ekosistemine güvenen Ankara'nın, siyasî ve askerî stratejik özerkliğin yanında, biraz da tekno-milliyetçi bir dürtüyle, sadece savunma alanında değil sivil teknolojilerde de ilerleme isteği doğrultusunda adımlar atma gayretinde olduğu gözlemlenmektedir. Zira bu jeo-ekonomik dürtü, güçlü bir savunma sanayi sektörüne sahip olmanın beraberinde sivil endüstrileri de geliştiren, teknoloji ve sanayi altyapılarını büyüten bir çerçeve sunmaktadır. Dünyanın ilk 10 büyük ekonomisinden biri olma-

yı hedefleyen Ankara, savunma dışsıatımları dahil uluslararası pazarlardaki varlığını her geçen gün arttırma gayreti içindedir.

Türk savunma sanayisinin nihayetinde geçirdiği yapısal dönüşüm, Türkiye'nin bölgesel güvenlik politikalarında ve dış politika vizyonunda temel bir paradigma değişimine işaret etmektedir. Tedarikçi, dışalım odaklı bir sistemden, yerli üretim ve teknoloji ihracatı merkezli bir ekosisteme geçiş, askerî yeteneklerin ötesine geçerek doğrudan stratejik otonomi ve caydırıcılık kapasitesi üretmektedir. Hava ve uzay gücünde yeni nesil yetenekler, entegre hava ve füze savunma sistemi Çelik Kubbe, açık denizlerde güç aktarımı (power projection) yanında savunma diplomasisi ve stratejik ihracat, NATO ile birlikte çalışabilirlik benzeri yetenekler, bölgesel güç dengelerini yeniden şekillendiren yeni parametreler veya eksenler olarak savunma uzmanlarının dikkatini çekmektedir. Bu gelişmeler ışığında bir değerlendirme yaptığımızda, Türkiye'nin savunma sanayisi hamlesi, "jeopolitik bir zorunluluk (beka, hayatta kalma refleksi)" olarak



başlayıp zamanla "stratejik bir güce" dönüşmüş, Türkiye'nin caydırıcılık kapasitesini oldukça yukarılara taşımıştır. Zorlu bir coğrafyada bulunan Türkiye'nin savunma sanayisine yaptığı yatırımların temelinde coğrafi ve siyasi şartların dayattığı bir mecburiyet de yatmaktadır. Türkiye; Balkanlar, Kafkasya, Orta Doğu ve Akdeniz gibi çatışma potansiyeli yüksek bölgelerin merkezindedir. Bu coğrafi ateş çemberi, sürekli teyakkuzda olmayı ve dışa bağımlı olmayan bir orduya sahip olmayı zorunlu kılmaktadır. Kaldı ki, 2026 yılının getirdiği yoğun bölgesel rekabet ve sıcak çatışma riskleri (özellikle ABD/İsrail ile İran arasında süregelen savaş) göz önüne alındığında, kendi kritik mühimmatını, elektronik harp sistemlerini ve platformlarını üretebilmek en büyük caydırıcılıktır. Bu kapasite, olası kriz anlarında dış baskılara karşı bir kalkan görevi görerek Türkiye'ye geniş bir manevra alanı sağlamaktadır.

Geçmişten günümüze Türkiye'ye karşı çeşitli nedenlerle uygulanan ambargoların ve yaptırımların öğrettiği dersler, TUSAŞ, ASELSAN, ROKETSAN, HAVELSAN, BAY-

KAR gibi savunma üretim merkezlerinin kurulmasına yol açmıştır. Son dönemde sözde en büyük müttefiki ABD'nin haksız bir şekilde Türkiye'yi F-35 programından çıkarması, CAATSA yaptırımlarını devreye sokması, NATO müttefiklerinden bazılarının hedefleme podundan ana muharebe tankı üretiminde kullanılan parçalara kadar savunma sanayisi alanında örtülü/açık getirdikleri birtakım kısıtlamalar; Türk Silahlı Kuvvetleri için savunmada otonomi arayışının ne denli doğru bir istikamet olduğunu, yukarıda isimleri zikredilen fabrikaların varlığının Türkiye'nin savunma ve güvenliğinin, caydırıcılık kapasitesinin en büyük güvencesi olduğunu göstermeye devam etmektedir.

Sonuç

Neticede jeopolitik zorunluluktan doğan Türk savunma kapasitesi, zamanla belirli bir olgunluğa eriştikten sonra Türkiye'nin elinde diplomatik ve askeri bir kaldıraç, oyun kurucu rolünü pekiştiren stratejik bir güce dönüşmüştür. Savunma sanayisinin



deki yerlilik oranının %20'lerden %80'lere yükselmesi, ihracat kalemleri içinde büyüyen bir savunma ürünleri diliminin dikkat çekmeye başlaması, Türkiye'nin dış politika kararlarını alırken "Acaba silah akışı kesilir mi?" endişelerini azaltmış, dış politikada paradigma değişikliğini beraberinde getirmiş, Ankara'nın daha otonom ve cesur kararlar alabilmesinin önünü açmıştır. Bu bağlamda insansız hava araçlarında geline seviye ile kaydedilen Libya, Karabağ ve Ukrayna gibi sahalardaki operasyonel başarılar, Türk savunma sanayisini dış politikanın bir enstrümanı haline getirmiştir. Artık günümüz Türkiye'si, sadece silah satan bir ülke değil, dron diplomasisi benzeri örneklerde görüldüğü üzere aynı zamanda çatışmaların seyrini değiştirebilen bir aktör konumuna yükselmiştir.

Türkiye için savunma sanayisi, 2000'li yıllara kadar jeopolitik bir zorunluluktur. Kendi kendine yeterli bir Türk savunma otonomisi, güçlü bir orduya sahip olma temel ihtiyacı doğrultusunda inşa edilmiş oldu. Bugün gelinen noktada ise bu zorunluluk aşılmış, bölgesel ve küresel dengeleri etkileyebilen stratejik bir güce evrilmiştir. Artık Ankara için sadece kendini koruyan değil, teknoloji ihraç eden ve doktrin belirleyen yeni bir paradigma söz konusudur. Son tahlilde, bu temel üzerinde kendini yeniden konumlandıran Türkiye, bölgesel dengeleri değiştirebilecek kudrete sahip olan orta ölçekli bir güç olarak görülmektedir. Geçmişte savunma sanayisinde otonomiyeye sahip olmayan Türkiye için bu durum; Batılı güçlere azami uyum sağlama hedefi doğrultusunda hareket etmesine, dış gelişmelerin yönlendirmesi karşısında pasif bir tavır sergilemesine, alternatif politikalar üretmemesine, jeopolitik gücünü sahaya tam yansıtamamasına neden oluyordu.

Bugünün dünyasında bunların geride kaldığını iftiharla söylemek isterim. Gelişen savunma sanayisiyle erişilen özgüven seviyesi Ankara'ya yeni ufuklara kanat çırpma, politik-askerî gücünü gerektiğinde kritik coğrafyalara güç aktarma olanaklarını beraberinde getirmiştir. Böylece günümüz Türkiye'si; küresel güç dengelerinin yeniden kurulduğu tarihsel bir dönemecin eşiğinde, Ortadoğu, Balkanlar, Kafkaslar, Türkistan ve Afrika coğrafyalarında ilgi ve etki alanlarını arttırma politikasını destekleyecek şekilde stratejik güç inşa etme doğrultusunda emin adımlarla ilerlemektedir.

Gri barış ortamının gidecek daha fazla yaygınlık kazandığı, savaş ve barış arasındaki ayırt edici çizginin muğlaklaştığı bir ortamda, günümüzün ve geleceğin güvenlik ihtiyaçlarına cevap vermeye geçmişte olduğundan daha fazla hazır bir stratejik güç yapısına erişen Türkiye; Brzezinski'nin deyişiyle, jeopolitik konumu önemli olan, güç dengelerini etkileyebilen, son günlerde Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunmasında veya ABD ile İran arasında arabuluculuk

trafiğinde görüldüğü üzere oyunun kurallarının yeniden yazılmasına öncülük edebilen, dünyanın gidişatında söz sahibi olarak görülen jeostratejik kilit bir oyuncudur. Bunun başlıca lokomotifleri ise savunmada tesis edilen otonomi seviyesi ile buna bağlı erişilen caydırıcılık gücüdür.

Türkiye için savunma sanayisi, 2000'li yıllara kadar jeopolitik bir zorunluluktur. Kendi kendine yeterli bir Türk savunma otonomisi, güçlü bir orduya sahip olma temel ihtiyacı doğrultusunda inşa edilmiş oldu. Bugün gelinen noktada ise bu zorunluluk aşılmış, bölgesel ve küresel dengeleri etkileyebilen stratejik bir güce evrilmiştir.